

Araştırma Makalesi - Gönderim Tarihi: 1 Mart 2019 - Kabul Tarihi: 10 Nisan 2019

Türkiye’de Gazetecilik Literatürü: 1992-2018 Yılları Arasında Yayımlanmış Makaleler Üzerine Bir İnceleme

Ümit Atabek¹
Gülseren Şendur Atabek²

Öz

Türkçe gazetecilik literatürü oldukça güçlüdür ve tarihi 1960’lı yıllara kadar uzanmaktadır. Bu alanda hakemli akademik dergi sayısı sınırlı olsa da çok sayıda makalenin gazetecilik alanının birçok farklı yönünü kapsadığı görülmektedir. Bu makale, seçilmiş beş akademik dergi üzerinden Türkçe gazetecilik literatürünün nasıl dönüştüğünü incelemektedir. Toplam 558 makale için yapılan bibliyometrik analiz sonucuna göre tek yazarlı makaleler en geniş grubu oluşturmakta ve makalelerde en çok Türkçe kaynaklara atıfta bulunulmaktadır. Ayrıca, makalelerin çoğunda yöntem konusunun yeterince açık olarak belirtilmediği görülmektedir. Buna karşın, genç ve üretken yeni akademisyenler kuşağının Türkçe gazetecilik literatürünün kalitesini yakın gelecekte iyileştireceği öngörülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Gazetecilik Literatürü; Bibliyometrik Analiz; Türkiye’de Gazetecilik Çalışmaları

Alıntı: Atabek, Ü. Ve Atabek Şendur, G. (2019). Türkiye’de Gazetecilik Literatürü: 1992-2018 Yılları Arasında Yayımlanmış Makaleler Üzerine Bir İnceleme. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (31), sayfa no. 710-732 Doi:

1 Prof. Dr., Yaşar Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, umit.atabek@yasar.edu.tr Orcid No: 0000-0002-7573-0839

2 Prof. Dr., Yaşar Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, gulseren.atabek@yasar.edu.tr Orcid No: 0000-0001-9118-2329

Journalism Literature in Turkey: A Review on Articles Published Between 1992-2018

Abstract

Turkish journalism literature is fairly robust and dates as early as back to the 1960’s. Although the number of refereed academic journals are limited, there are plenty of journal articles covering a variety of different aspects of journalism. This article investigates how Turkish journalism literature evolved through five selected academic journals. Our bibliometric analysis of 558 journal articles revealed that single author articles are common and articles mostly referred to Turkish sources. It is also found that methodologies are not clearly mentioned in the articles. However, we project that new generation of junior prolific academicians will improve the quality of Turkish journalism literature in the near future.

Keywords: Journalism Literature; Bibliometric Analysis; Journalism Studies In Turkey

Giriş

Türkiye’de üniversite düzeyinde iletişim eğitimi ilk önce gazetecilik alanında başlamıştır. Gazetecilik eğitimine yönelik ilk girişimler Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren görülmektedir. Cumhuriyet döneminin ilk Basın Yasasında³ gazetelerde sorumlu konumda olanların eğitimiyle ilgili bazı koşullar konması nedeniyle gazetecilik eğitimi gündeme gelmiştir (Alemdar, 1981, s. 1-2). 1948’de İstanbul’da Fehmi Yahya tarafından bir özel okul olarak kurulan İstanbul Özel Gazetecilik Okulu (İnuğur, 1988, s.155-157) ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ne bağlı olarak 1950 yılında kurulan Gazetecilik Enstitüsü (Tokgöz, 2003, s.14-15) gazetecilik eğitimi vermek üzere kurulan ilk eğitim kurumlarıdır. Üniversite düzeyinde iletişim eğitiminin, UNESCO desteğiyle Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne bağlı olarak kurulan Basın Yayın Yüksekokulu (1965) ile daha sonra İstanbul (1966), Ankara (1967) ve İzmir’de (1968) kurulan özel gazetecilik yüksekokullarıyla 1960’lı yıllardan itibaren yaygınlaştığı görülmektedir. Bu yüksekokullar, 1992 yılında Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanunda yapılan değişiklikle fakülteye dönüştürülmüşlerdir.

Türkiye’de bir akademik çalışma alanı olarak iletişim alanı da, 1960’larda kurulmuş olan basın-yayın yüksekokullarının 1992 yılında fakülte olarak yeniden yapılandırılmasıyla şekillenmiş ve lisans düzeyinde eğitim vermek üzere gazetecilik, halkla ilişkiler ve tanıtım ve radyo, televizyon ve sinema bölümleri oluşturulmuştur (Atabek ve Şendur Atabek, 2014). Bu bölümlere daha sonraları görsel iletişim tasarımı, yeni medya, reklamcılık gibi yeni bölümler de eklenmiştir. Bu akademik örgütlenme modeli,

3 25 Temmuz 1931 tarih ve 1881 sayılı yasanın (Matbuat Kanunu) 12/c maddesi “Yüksek mekteplerden veya lise ile buna muadil diğer bir mekteplerden şahadetnameli olmak, eğer şahadetname ecnebi mekteplerden alınmış ise Türkçe okuryazar bulunmak” şartını getirmişti.

Türkiye’de iletişim alanındaki eğitimi ve Türkçe iletişim literatürünün kapsamını da önemli ölçüde şekillendirmiştir. İletişim akademik alanının akademik gereklerden çok akademik istihdam kaygısını öne çıkaracak şekilde örgütlenmesinin, diğer başka sorunlarla birlikte, Erdoğan’ın (2009) “Türkiye’de kötü taklidin gelişmesi” diye nitelendirdiği literatürün ortaya çıkmasına da bir ölçüde neden olduğunu düşünebiliriz. Akademik alanlara ilişkin literatür incelemeleri, o akademik alanın tarihsel gelişimi, yönelimleri, düzeyi, araştırma alanları, o alanda çalışan akademisyenlerin nicelik ve nitelikleri, o alanın diğer alanlarla ilişkisi gibi konularda önemli bilgiler sağladılar. Bu nedenle birçok akademik alan için literatür incelemesi yapılmıştır. Bu incelemelerin bir bölümü salt bibliyografik verilerin analiz edildiği nicel çalışmalarken, diğer bir bölümü literatürün gelişimine ilişkin ayrıntıların ele alındığı nitel çalışmalardır. Sosyal bilimler alanlarına ilişkin de birçok literatür incelemesi yapılmıştır. İletişim alanlarına ilişkin literatür incelemeleri ise görece daha azdır. Bir sosyal bilim alanı olarak gazetecilik alanı için literatür incelemeleri ise neredeyse yok denecek kadar sınırlı sayıdadır. Bir akademik alanın gelişmişliği o alana ilişkin literatürün düzeyi ve çeşitliliği ile anlaşılabilir. Literatür incelemeleri ile o disiplinlerin tarihsel süreç içinde akademik gelişim çizgileri ve yönelimleri ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu tür çalışmalar, disiplinler arası nitelikteki akademik alanlar için özellikle önemlidir. İletişim alanı bu tür bir disiplinlerarası akademik çalışma alanıdır. Disiplinlerarasılığın literatüre nasıl yansıdığı, o alanın disiplinlerarası olma iddiasını ne ölçüde yerine getirebildiğinin göstergesidir. Bu nedenle, disiplinlerarası bir akademik çalışma alanı olarak gazetecilik üzerine yapılacak literatür incelemeleri, bu akademik alanın gelişim çizgisini ve yönelimlerini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışmamızda Türkiye’de gazetecilik literatürünün genel bibliyometrik özelliklerini ve gazetecilik literatürünün 1992-2018 yılları arasındaki değişimini incelemek amaçlanmıştır.

1. Literatür

İletişim alanının büyük ölçüde Anglo-Amerikan kaynaklı bir disiplin olması, nicel bakımdan gelişmiş bir İngilizce iletişim literatürünün ortaya çıkmasında önemli bir etmen olmuştur. İngilizce iletişim literatürüne yönelik birçok inceleme yapılmıştır ve bu incelemeler iletişim disiplinlerinin çeşitli yönlerini ortaya koymuşlardır. İletişim alanı üzerine bibliyografik verilere dayalı literatür incelemelerinin ilk örnekleri Barker, Hall, Roach, ve Underberg (1979, 1980, 1981) tarafından yayımlanmıştır. Bu çalışmalarında Barker, Hall, Roach, ve Underberg, iletişim alanında önde gelen on akademik dergideki yazarların yayın performanslarının kurumlarına göre dağılımını incelemişlerdir. Burroughs, Christophel, Ady, ve McGreal’in (1989) on beş önde gelen iletişim dergisini kapsayan ve 1915-1985 gibi uzun bir dönemi inceleyen çalışmaları da yine ilk örnekler arasında sayılabilir. Uzun dönemi (1915-2005) kapsayan bir diğer çalışma ise Stephen ve Geel (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. İletişim alanındaki 87 süreli yayındaki 46259 makalenin incelendiği bu çalışmada, tek yazarlı makalelerin oranının 90 yıllık süreç içerisinde giderek azaldığı ve alandaki akademisyenlerin yaklaşık üçte birinin bu dergilerde hiç yayın yapmadığı saptanmıştır. 1991-2005 arasında *Communication Research* ve *Journal of Communication* dergilerinde yayımlanan 1020 makalenin atıflarını inceleyen Knobloch-Westerwick ve Glynn (2013) ise ‘Matilda etkisi’ diye

adlandırılan 'kadın yazarlı makalelere atıf yapmama' eğilimini ele almışlardır. Çalışma, erkek yazarların kadınlara göre daha fazla atıf aldıkları, erkeklerin kadın yazarların makalelerine daha az atıf yaptıklarını, bu eğilimin üretken yazarlar arasında daha da güçlü olduğunu bulgulamıştır. Literatürde toplumsal cinsiyet farkına değinen bir başka çalışma ise Cooper, Stewart ve Friedley (1989) tarafından gerçekleştirilmiştir. 1967-1986 arasında yayımlanan dergilerdeki yazarların cinsiyetini ele alan bu çalışma, makalelerin büyük çoğunluğunun (%69) sadece erkek yazarlarca yazıldığını, sadece kadın yazarlarca yazılan makalelerin oranının ise görece düşük (%14) olduğunu saptamıştır.

İletişim alanını oluşturan farklı disiplinlere ilişkin de bibliyografik verilere dayalı literatür incelemeleri yapılmıştır. İletişim alanının ilk disiplinlerinden biri olan gazetecilik alanındaki literatür incelemelerinin başlangıcı oldukça eskidir. Wilbur Schramm'ın gazetecilik araştırmalarının yirmi yıllık gelişimini değerlendirdiği çalışması (1957) bu çerçevede ilk önemli örnektir. Daha güncel bir döneme ilişkin Cushion'un (2008) çalışması ise *Journalism: Theory, Practice and Criticism ve Journalism Studies* dergilerinde 2000-2007 yılları arasında yayımlanan 429 makale içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma, bu dergilerde yayımlanan makalenin yazarlarının büyük çoğunlukla ABD ve Avrupalı olduğunu, Asya, Orta Doğu ve Afrika'dan yazarın ise çok az olduğunu, incelenen konuların da yine daha çok ABD ve Avrupa ile ilgili olduğunu bulgulararak bu dergilerin amaçladığı düzeyde gerçek anlamda bir uluslararası literatürün ortaya çıkmadığını saptamaktadır.

İletişimin alt disiplinleri olarak halkla ilişkiler ve reklamcılık alanında da çok sayıda literatür incelemesi yapılmıştır. Örneğin Walker (1988), 1922-1988 yılları arasındaki ABD halkla ilişkiler literatürünü incelediği çalışmasında, halkla ilişkiler alanının literatür bakımından artık olgunlaştığı sonucuna varıyor. Alana ilişkin ilk kitaplarının başlıklarında 'halkla ilişkiler' teriminin değil 'kamuoyu' teriminin kullanıldığına işaret eden Walker, 1940'lardan sonra başlığında halkla ilişkiler teriminin kullanıldığı ilk ders kitabının⁴ ve ilk derginin⁵ çıkmasıyla halkla ilişkiler literatürünün gelişmeye başladığını belirtmektedir. Morton ve Lin (1995) ise 1975-1993 arasında *Public Relations Review* dergisinde yayımlanan makaleleri inceledikleri çalışmalarında, halkla ilişkiler makalelerinin niteliksel yöntem kullanılan çalışmalardan giderek niceliksel yöntem kullanılan çalışmalara doğru değiştiğini ve niceliksel yöntem kullanılan çalışmaların giderek daha çok atıf aldığını göstermişlerdir.

Journal of Marketing Research, Journal of Marketing, Journal of Advertising Research, Journal of Advertising, Public Relations Journal ve Journalism Quarterly dergilerinde 1970- 1975 arasındaki yayımlanmış 1346 makaleyi inceleyen Russell ve Martin (1976), yazarların büyük çoğunluğunun (%46,1) üniversitelerin pazarlama bölümü öğretim elemanları olduğunu, ikinci sırada ise (%36,4) akademi dışından pratisyen yazarların geldiğini bulgulamışlardır. Pasadeos ve Renfro'nun (1992) *Journalism Quarterly, Public Relations Review, Public Relations Research and Education ve*

4 Harlow R.F. ve Black M., *Practical Public Relations*, New York: Harpers, 1947.

5 *Public Relations Journal* dergisi 1944 yılında yayımlanmaya başlamıştır.

Public Relations Research Annual dergilerinde yayımlanan toplam 329 makaleyi ele aldıkları inceleme, makalelerin büyük bir bölümünün niceliksel araştırmalar içerdiğini ve niceliksel araştırma oranının 1975'den 1989'a kadar düzenli bir artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Pasadeos, Renfro ve Hanily'nin (1999) aynı dergilerde bu kez 1990-1995 yılları arasında yayımlanan makalelerde yer alan 7659 atıf inceledikleri çalışmaları ise en çok atıf alan derginin ise *Public Relations Review* dergisi olduğunu göstermiştir. Bu çalışma ayrıca, makalelerin yazarlarının %95 oranında akademisyenlerce ve yalnızca %5'inin akademi dışındaki pratisyenlerce yazıldığını, akademisyen yazarların oranının 1975'den itibaren düzenli bir şekilde arttığını da ortaya koymuştur. Cho (2009) ise *Journal of Public Relations Research*, *Public Relations Review*, ve *Journalism and Mass Communication Quarterly* dergilerinde 1996-2003 yılları arasında yayımlanan 333 makaleyi inceleyerek bunların büyük bir bölümünün (%87,4) akademisyenlerce, %12,6'lık bölümünün ise akademisyen ve pratisyenlerce birlikte ya da yalnızca pratisyenlerce yazıldığını saptamıştır.

Türkçe iletişim literatürü üzerine yapılmış oldukça az sayıda çalışma bulunmaktadır. Yaptığımız taramada, Türkçe halkla ilişkiler literatür incelemesi olarak altı, sinema alanında iki ve gazetecilik alanında ise iki çalışma saptanmıştır⁶. Ayrıca bir çalışmanın da genel iletişim literatürü üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Halkla ilişkiler alanındaki literatür çalışmalarından biri (Okay ve Okay, 2008a)⁷ halkla ilişkiler lisansüstü tezlerinin yazarları, danışmanları, tamamlanma tarihleri ve konuları üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çalışmada başlıklarında ya da özetlerinde (abstract) halkla ilişkiler terimine yer verilen tezler örnekleme alınmıştır. 1984-2007 yılları arasında Türk üniversitelerinde halkla ilişkiler alanında tamamlanmış 673 yüksek lisans ve doktora tezinin incelendiği bu çalışmaya göre en çok yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi'nde (%22,5), en çok doktora tezi de İstanbul Üniversitesi'nde (%27,6) hazırlanmıştır. Çalışma ayrıca, yüksek lisans tezlerinin %60,7'sinin, doktora tezlerinin de %53,3'ünün kadınlar tarafından yazıldığını saptamıştır.

Halkla ilişkiler ve reklamcılık alanında Türkiye'de yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerini ele alan bir diğer çalışmada Yılmaz ve Uzoğlu (2003), 1992-2001 yılları arasında tamamlanan toplam 473 tezi konularına göre analiz etmişlerdir. Bu çalışmada, halkla ilişkiler alanında en yaygın işlenen tez konusunun "sivil toplum kuruluşları", reklamcılık alanında en yaygın işlenen tez konusunun ise "yaratıcılık stratejileri ve yaratıcılık" olduğu belirtilmektedir. Türkiye'deki halkla ilişkiler literatürü konusunda yaptıkları çalışmada Aktaş ve Özdemir (2006), halkla ilişkiler alanındaki kitapların, makalelerin ve tezlerin tanım, kapsam, yöntem, disiplinlerarasılık gibi bazı temel niteliklerini ele almışlardır. Çalışmada 1964-2005 yılları arasında Türkiye'de yayımlanmış ve 36 kitap, 66 Makale ve Türk üniversitelerinde hazırlanmış 63 doktora tezi incelenmiştir. Yazarlar inceledikleri doktora tezlerinde ciddi yöntem sorunları bulunduğunu, bu nedenle tezleri nicel ya da nitel yöntem kullanmaları bakımından sınıflandıramadıklarını belirtmektedirler. Benzer

⁶ Bunlara ek olarak, Türkiye'de yeni gelişmekte olan sağlık iletişimi konusunda da bir literatür incelemesi çalışması bulunmaktadır. Becerikli (2013), sağlık iletişimi alanında Türkiye'de yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelediği çalışmasında, genel olarak tezlerin mevcut sağlık politikalarına eleştirel yaklaşmadıkları ve konuyu ana akım bir perspektiften ele aldıkları sonucuna varmıştır.

⁷ Bu çalışmanın kısaltılmış hali *Public Relations Review*'de yayımlanmıştır. Bkz. (Okay ve Okay, 2008b).

yöntem sorunlarının makaleler için de geçerli olduğunu belirten yazarlar, inceledikleri tüm çalışmalar arasında halkla ilişkiler alanının disiplinler arası niteliğine tam anlamıyla uygun çok az çalışma bulduklarını vurgulamaktadırlar. Karakaya Şatır vd. (2011) ise, 1960-2009 yılları arasında yayımlanmış 126 halkla ilişkiler kitabının "içindekiler" tabloları üzerinden yaptıkları incelemede yıllar içinde halkla ilişkiler anlayışındaki değişimleri saptamışlardır; kitaplarda 1960'ler ve 1970'lerde "kamu bilgilendirme modeli"; 1980'lerde "basın ajansı modeli"; 1990'larda "medya ilişkileri" ve 2000'lerde de "stratejik yönelim" anlayışı öne çıkmıştır. Benzer bir çalışma, Çetin, Yaşın ve Sönmez (2016) tarafından "Türkiye'de Halkla İlişkiler Alanındaki Doktora Tezleri Üzerinden Alanda Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi" başlığıyla yapılmıştır. Bu çalışmada 2015 yılında Türkiye'de yazılmış halkla ilişkiler alanındaki toplam 9 doktora tezindeki 3500 atıf üzerinden analiz yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, tezlerde %55,6 ulusal, %44,4 uluslararası kaynağa atıf yapıldığı, atıf yapılan kaynakların güncelliğinin ortalama 12 yıl olduğu ve bu kaynakların %53,4'ünün kitap, %22,2'sinin ise makale olduğu saptanmıştır.

Türkçe halkla ilişkiler literatürünü yapılan atıflar bakımından inceleyen bir diğer çalışmada ise (Özdemir, Uçak ve Aktaş, 2005), 1975-2004 arasındaki kitaplardaki 1639, makalelerdeki 259 ve doktora tezlerindeki 3541 atıfın bibliyometrik analizi yapılmıştır. Analiz sonunda yazarlar kitap ve dergilerde en çok atıf alan Türk yazarın Metin Kazancı, tezlerde en çok atıf alan Türk yazarın ise Alaeddin Asna olduğunu bulgulamışlardır. Kitap, dergi ve tezlerde en çok atıf alan Türk yazarlı kitap Kazancı'nın *Halkla İlişkiler* başlıklı kitabıdır. Çalışmaya göre en çok atıf alan yabancı yazarlar kitaplarda Frank Jefkins, makalelerde Scott M. Cutlip, tezlerde ise Don E. Schultz'dur. Kitap, dergi ve tezlerde en çok atıf alan yabancı eser ise Cutlip, Allen ve Broom'un *Effective Public Relations* başlıklı 1964 basımı kitabıdır. Bu bulguları, Pasadeos, Renfro ve Hanily'nin (1999) en çok atıf alan yazar olarak James E. Grunig'i bulgulayan çalışmalarıyla karşılaştıran yazarlar, Türkçe halkla ilişkiler literatüründe Grunig'e sadece 4 atıfın yapılmasının dikkat çekici olduğunu vurgulamaktadırlar.

Bu makalenin yazarları tarafından yapılan çalışmada (Atabek ve Şendur Atabek, 2010) ise halkla ilişkiler alanında 1999-2008 yılları arasında yayımlanmış Türkçe makalelerin ele alındığı bir literatür incelemesi gerçekleştirilmiştir. Üsdiken ve Pasadeos'un (1995) çalışmasını temel alan bu incelemede 1999-2008 yılları arasında Türkiye'de yayımlanan beş bilimsel dergideki halkla ilişkiler alanına ilişkin makaleler ele alınmıştır. Dergilerin seçiminde, 1999 yılından sonra düzenli olarak yayımlanma kistası uygulanmış ve *Akdeniz İletişim*, *Galatasaray İleti-ş-im*, *İletişim: Kuram ve Araştırma (Gazi Ün. İletişim Fakültesi)*, *Kİ: Kültür ve İletişim (Ankara Ün. İletişim Fakültesi)* ve *Selçuk İletişim* dergileri seçilmiştir. Bu incelemede de, Aktaş ve Özdemir'in (2006) çalışmasına benzer şekilde, makalelerin genellikle yöntem açısından sorunlu olduğu ve büyük çoğunluğunda (% 62,4) herhangi bir yöntem belirtilmediği bulgulanmıştır. Çalışma ayrıca, akademik unvana göre yayın sayısı bakımından yardımcı doçentlerin 8 belirgin oranda (% 43,8) önde olduğunu, profesörlerin en az (% 3) yayın yapan grubu

8 Yardımcı Doçent unvanı 2018 yılında Dr. Öğretim Üyesi olarak değiştirilmiştir. Bu bakımdan, verilerdeki değerler bu iki unvanı birlikte kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

oluşturduğunu, akademi dışından yazarların oranının ise ihmal edilebilecek düzeyde (% 0,9) bulunduğunu ortaya koymuştur.

Türkiye’de gazetecilik literatürü üzerine⁹ yaptığı çalışmasında Dursun (2004), 1980-2003 arasında yapılan 210 yüksek lisans ve doktora tezini ele almıştır. YÖK veri tabanındaki verilerden yararlanılarak gerçekleştirilen çalışmada, haber ve habercilik üzerine yapılan tezler incelenmiş ve tezlerin büyük çoğunluğunun haber ideolojisi ve haber söylemi üzerine yoğunlaştığı, izleyici/okuyucu üzerine tezlerin ise çok az sayıda olduğu bulgulanmıştır. Çalışma, tezlerde en yaygın kullanılan yöntemin içerik analizi olduğunu saptamaktadır. Bu çalışmada ayrıca kitaplar da incelenmiş ve alana ilişkin Türkçe kitapların çoğunlukla haber üretim sürecini ve gazetecilik mesleğini ele alan kitaplar olduğu, 2000’lerden sonra ise habere eleştirel açıdan yaklaşan kitapların sayısının artmakta olduğu değerlendirilmiştir. “Türkiye’de Gazetecilik Eğitiminin Bilginin Gelişimi Temelinde Çözümlemesi” başlıklı çalışmasında ise Yaşın (2015), gazetecilik alanında 2014 yılında Türkiye’de yazılmış sekiz doktora tezine ilişkin atıf analizi yapmıştır. Toplam 2797 atıfın değerlendirildiği analiz sonucunda, tezlerde %55,3 ulusal, %44,7 uluslararası kaynağa atıf yapıldığı, atıf yapılan kaynakların güncelliğinin ortalama 11 yıl olduğu ve bu kaynakların %47,9’unun kitap, %18,6’sının ise makale olduğu saptanmıştır.

Türkiye’de sinema literatürü üzerine yapılan çalışmada¹⁰ ise (İnceoğlu, 2014a), sinema alanına ilişkin makalelere yer veren yedi dergideki (*Akdeniz İletişim*, *Galatasaray İletişim*, *İletişim: Kuram ve Araştırma*, *İstanbul İletişim*, *Kİ: Kültür ve İletişim*, *Marmara İletişim* ve *Selçuk İletişim*) 178 makale incelenmiştir. Çalışma bu makalelerin büyük bölümünün (% 65,1) sinema eleştirisi, çok küçük bir bölümünün (% 5,9) ise sinema teknoloji, yapım, dağıtım ve gösterim süreçleri üzerine olduğunu göstermektedir. Çalışma ayrıca, Batı literatüründe sinema tarihi alanındaki çalışmaların hızla yaygınlaşmasına karşın Türkiye’deki sinema literatüründe tarihsel çalışmaların çok düşük oranda (% 2) olduğunu ortaya koymuştur. İnceoğlu (2014b) bir başka çalışmasında ise Türkiye’de sinemayı konu alan doktora tezlerini incelemiştir. Bu çalışmada 2000’li yıllarla beraber sinema araştırmalarının sayısında önemli bir artışın başladığı, tüm tezlerin yaklaşık yarısının son beş yılda yazılmış olduğu ve disiplinlerarası niteliğin de giderek arttığı bulgulanmıştır. Bunların dışında, Ulu ve Akdağ (2015) tarafından yapılan çalışmada ise *Selçuk İletişim* dergisi üzerinden genel olarak Türkçe iletişim literatürü incelenerek bu dergide yayımlanan toplam 467 makalenin bibliyometrik profili çıkarılmıştır. Yapılan analize göre, makalelerin büyük çoğunluğu tek yazarlıdır, yazarların %20’si toplam makale sayısının %55’ini yazmıştır ve makalelerin çoğunluğu yardımcı doçent ve

9 Burada kullandığımız bağlamda bibliyometrik veriye dayalı literatür araştırması olmamakla birlikte, iletişim ve gazetecilik alanına ilişkin başka literatür değerlendirme çalışmaları da bulunmaktadır. Bunlar arasında, Oya Tokgöz’ün iletişim alanında Türkiye’de yazılmış 90 doktora tezini incelerdiği (2006) ve 1970’li yıllarda AÜ-SBF’de yazılmış doktora tezlerini incelerdiği (2014) çalışmalarını sayabiliriz. Yine bu kapsama, Süleyman İrvan’ın (2005) YÖK tez tarama sisteminde ‘gazetecilik’ ve ‘basın’ terimleri ile yaptığı araştırmaların sonuçlarına giren tezler üzerine gerçekleştirdiği incelemeyi de alabiliriz. Ayrıca, birer kaynakça çalışması olmalarına karşın, literatür değerlendirmesi içeren iki çalışmayı da (Varlık 1981; Şendur Atabek 1999) bu bağlamda ele alabiliriz.

10 Burada kullandığımız bağlamda, bibliyografik veriye dayalı literatür araştırması olmamakla birlikte, sinema alanına ilişkin başka literatür değerlendirme çalışmaları da bulunmaktadır. Bunlar arasında Oğuz Onaran (1986) ile Ruken Öztürk’ün (2013) çalışmalarını zikredebiliriz.

araştırma görevlisi unvanlı akademisyenler tarafından yazılmıştır.

Üsdiken ve Pasadeos'un (1995, s.508) literatür incelemelerinin 6 farklı alanı kapsayabileceğini belirtmektedirler. Bunlar 1) bir konu hakkındaki genel paradigmaların ve kuralların ele alındığı *genel incelemeler*; 2) aynı konudaki araştırmalardan veriye dayalı sonuçlar çıkarmak üzere görgül bulguların toplandığı *meta-analizler*; 3) aynı konudaki çalışmalarda kullanılan yöntem ve teknikleri değerlendiren *yöntembilimsel analizler*; 4) yazarların ve kurumların yayın performansını araştıran *yayın verimliliği çalışmaları*; 5) bir akademik derginin çeşitli yönlerden ele alındığı *dergi incelemeleri* ve 6) akademik çalışmalarda yer alan dipnotlarda ve kaynakçada yer alan atıfların incelendiği *atıf analizleridir*. Bizim çalışmamız, yayımlanmış makaleleri analiz birimi olarak ele alan bir literatür incelemesidir. Literatür incelemeleri, bir yandan bir akademik alanın genel özellikleri hakkında bilgi verirken diğer yandan da o alanın akademik yetkinliğinin değerlendirilmesine olanak verecek bulgular sunar. Gazetecilik alanı, diğer iletişim alanları gibi, disiplinler arası bir disiplin olarak tanımlanmaktadır. Çalışmamız, Türkiye'de gazetecilik literatürünü bu özelliği bağlamında değerlendirmemize ve yıllar içinde değişimin ne yönde gerçekleştiğini anlamamıza olanak verecek veriler sunmayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan çalışmamız iki araştırma sorusuna yanıt vermeyi amaçlamaktadır.

Araştırma sorusu 1: Türkiye'de gazetecilik literatürünün genel bibliyometrik özellikleri nedir?

Araştırma sorusu 2: Türkiye'de gazetecilik literatürünün genel bibliyometrik özellikleri 1992-2018 yılları arasında nasıl değişmiştir?

2. Yöntem

Çalışmamız Türkiye'de gazetecilik literatürünün son yıllarını ele alan bir literatür incelemesidir. Bu bağlamda, Türkiye'de 1992-2018 yılları arasında yayımlanmış makalelere yönelik bir bibliyometrik analiz yapılmıştır. Bibliyometrik analiz, bir eserin yazar(lar)ının adı, yayım yılı, yayınevi, yayın yeri, makale ise yayımlandığı dergi, anahtar sözcükleri, atıfları gibi temel bibliyografik verilerinin analiz edilmek üzere sistematik şekilde toplanmasıdır¹¹. Kütüphanecilik ve enformasyon bilimleri alanında bibliyometrik analiz genellikle dar anlamıyla kullanılmaktadır ve bu analizden yazar verimliliğinin ve verilen-alınan atıfların izlenmesi/analizi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla, bibliyometrik analiz çoğunlukla salt bibliyografik künye ve atıf analizini kapsamaktadır. Bu çalışmamızda ise, bibliyometrik analizin ötesinde, her bir makaleyi analiz birimi olarak alan kapsamlı bir içerik analizi yapılmıştır. Böylelikle, makalelerin bibliyografik verilerinin yanı sıra konuları, yöntemleri gibi diğer verileri de elde edilmiştir.

Çalışmada incelemeye alınan dergiler amaçsal örneklem tekniği ile belirlenmiştir.

¹¹ Bilimsel iletişimin niceliksel verilere dayalı olarak incelenmesine yönelik olarak bibliyometrik analizin yanı sıra birçok kavram geliştirilmiştir. De Bellis (2009) bilimsel iletişim ölçümlenmesi için geliştirilen 'scientometrics', 'informetrics', 'webometrics', 'netometrics' ve 'cybermetrics' kavramlarının giderek iç içe geçtiğini ve 1960'larda ilk kez kullanılan bibliyometrik kavramının yerine kullanılmaya başladığını belirtiyor.

Amaçsal örneklem, araştırmanın amacına uygun olacak şekilde temsiliyet açısından en fazla çeşitliliği elde etmek üzere birimlerin saptandığı bir örneklem tekniğidir (Yıldırım & Şimşek, 2000; Kothari, 2004). Bu çalışmada, uzun süredir düzenli olarak yayımlanan ve halen ULAKBİM veri tabanında endekslenen dergileri örnekleme aldık. Bu şekilde belirlenen dergiler alfabetik sırayla şunlardır: *Akdeniz İletişim* (Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi), *İleti-ş-im* (Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi), *İletişim: Kuram ve Araştırma* (Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi), *İstanbul İletişim* (İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi) ve *Selçuk İletişim* (Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi)¹². Bu dergilerden *İstanbul İletişim* dergisi 1992'den¹³, *İletişim: Kuram ve Araştırma* 1999'dan¹⁴, *Selçuk İletişim* 1999'dan, *Akdeniz İletişim* 2003'den, *Galatasaray İleti-ş-im* ise 2004'den itibaren yayımlanmaktadır. Daha önceki bir çalışmada, 2007 yılında Türkiye'de iletişim alanıyla ilgili olarak yayımlanan tüm süreli yayınların sayısı 20'nin üzerinde olarak tahmin edilmiştir (Atabek, 2007). Bu dergilerin bir bölümü sektör dergileridir ve bu dergilerde akademik nitelikte makale sayısı oldukça azdır. Bugün, 2018 yılı itibarıyla, yalnızca iletişim fakülteleri ya da araştırma merkezleri tarafından yayımlanan akademik nitelikteki dergilerin sayısını, vakıf üniversiteleri tarafından yeni yayımlanmaya başlanan dergiler de dahil edildiğinde 20'nin epeyce üzerinde olarak tahmin edebiliriz. Bunların bir bölümü düzenli yayımlanmamakta ya da hakem sürecini tam anlamıyla işletmemektedir. Bu tür dergiler örnekleme dahil edilmemiştir. Bu nedenle, düzenli olarak yayımlanan, hakem sürecinin yeterince işletilerek ULAKBİM veri tabanında endekslenen¹⁵ beş dergi saptanmış ve örnekleme dahil edilmiştir. Bu

12 Bu beş derginin dışında ULAKBİM veri tabanında taranan iletişim alanıyla ilgili diğer dergiler şunlardır: *Erciyes İletişim dergisi*, Ankara Üniversitesi İLEF dergisi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, *Marmara İletişim dergisi* ve *Kİ: Kültür ve İletişim dergisi*. Bu dergilerden *Erciyes İletişim dergisi* Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından 2009 yılından itibaren, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 2011 yılından itibaren, Ankara Üniversitesi İLEF dergisi ise Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından 2014 yılından itibaren yayımlandıkları ve ULAKBİM veri tabanına oldukça yakın tarihte kabul edildikleri için örneklem dışında bırakılmışlardır. *Marmara İletişim dergisi* ise Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından 1992 yılından itibaren yayımlanmakla birlikte yayım periyodu oldukça düzensizdir ve bu nedenle örneklem dışı bırakılmıştır. Dergi 2016 yılında ULAKBİM veri tabanına kabul edilmiş olup adını 2018 yılından itibaren *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi* olarak değiştirmiştir. *Kİ: Kültür ve İletişim dergisi* 1998 yılında yılda iki kez olarak Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Mezunları Vakfı (İLEV) tarafından yayımlanmaya başlanmış, 2008 yılından itibaren ise Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından yayımlanmıştır. 2014 yılından sonra bir süre yayıma ara veren derginin 17/2 sayısından itibaren İmge Kitabevi tarafından yayımlanacağı duyurulmuştur. Dergi bu yayımcı tarafından yeniden düzenli olarak yayımlanmaya başlanmıştır ve son olarak 42. sayısı çıkarılmıştır. Ancak, dergide yazarların akademik unvan bilgilerinin bulunmayışı ve özlere anahtar sözcüklere ancak 2005 yılından itibaren yer verilmesi nedenleriyle bu dergi de örneklem dışı bırakılmıştır.

13 Derginin adı 2018 yılından itibaren *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences* olarak değiştirilmiştir.

14 *İletişim dergisi*, ilk kez 1981 yılında AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu yayını olarak Korkmaz Alemdar'ın editörlüğünde yayımlanmıştır. Dergi daha sonraları, YÖK yasasına yapılan değişikliklerle oluşturulan Gazi Üniversitesi'ne bağlı olarak *Basın-Yayın Yüksek Okulu Dergisi* adıyla düzensiz aralıklarla yayımlanmış, 1992'de bu yüksekokulun fakülteye dönüştürülmesinden sonra 1995'de yeniden *İletişim* adıyla ve düzensiz aralıklarla yayımını sürdürmüştür. Dergi, 1999'dan sonra Süleyman İrvan'ın editörlüğünde *İletişim*, 2006'dan sonra da İrfan Erdoğan'ın editörlüğünde *İletişim: Kuram ve Araştırma* adıyla düzenli olarak yayımlanmaya başlamıştır. Dergi bu nedenlerle, Türkiye'de iletişim alanında halen yayımlanmakta olan en eski akademik dergi olarak nitelendirilebilir. 2018 yılında derginin yayımcısı üniversitenin adı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi olarak değiştirilmiştir. Öte yandan, iletişim alanında ilk Türkçe yayınlar arasında değerlendirilebileceğimiz *BYYO-Yıllık*, AÜSBF Basın-Yayın Yüksekokulu tarafından düzensiz aralıklarla "yıllık" olarak yayımlanmış olup 1. sayısı 1973 yılında, son sayısı ise 1991-92 döneminde yayımlanmıştır.

15 Bu dergilerin tümünün arşivlerine internet üzerinden erişilebilmektedir ve web sitelerinde, TÜBİTAK ULAKBİM veri tabanında taranan dergi statüsünde oldukları bilgisi verilmektedir.

dergilerdeki toplam 2383 makale değerlendirmeye alınmış ve bunlardan gazetecilik alanıyla ilgili olduğu belirlenen toplam 558 makale analize tabi tutulmuştur. Kitap eleştirileri, editör yazıları, çeviriler ve benzerleri değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Hangi makalenin gazetecilik alanında sayılacağı konusunda, çalışmamızda diğer çalışmalardan farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Öncelikle, başlığında ya da özlerinde (abstract) gazetecilik, basın, haber terimleri geçen makaleler gazetecilik alanına ait makaleler olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, Türkiye'deki iletişim fakültelerinde gazetecilik bölümlerinde genellikle bulunan dört anabilim dalının 16 eğitim ve araştırma konularını göz ederek konu kapsamı genişletilmiştir. Bu anabilim dalları şunlardır: 1) genel gazetecilik, 2) basın ekonomisi ve işletmeciliği, 3) basın yayın tekniği ve 4) bilişim. Bu genel durumun yanı sıra, az sayıda fakültede farklı ana bilim dalı örgütlenmesi olabildiği gibi, bazı üniversitelerde gazetecilik bölümleri farklı fakültelerin altında da yer alabilmektedir. Anabilim dalları dikkate alınarak makale konuları 1) Genel gazetecilik, 2) Haber, 3) TV haberciliği/gazeteciliği, 4) İnternet gazeteciliği, 5) Basın tarihi, 6) Basın ekonomisi ve işletmeciliği, 7) Yerel basın ve 8) Gazetecilik eğitimi olarak kategorize edilmiş ve kodlanmıştır. Bunların dışında kalan, ancak gazetecilik alanıyla ilgili etik, ombudsman, iletişim özgürlüğü vb. konular ise "diğer" kategorisi olarak kodlanmıştır. Kodlama, her makale için sadece bir ana konu kategorisi seçilecek şekilde yapılmıştır. Makalelere ilişkin tüm verilerin (konu, yöntem vb.) kodlanması tek başına ikinci yazar tarafından yapılmıştır. Böylelikle kodlayıcılar arası güvenilirlik (intercoder reliability) sorunu söz konusu olmamıştır.

Bu çalışmanın üç sınırlılığı olduğunu belirtmeliyiz. Birincisi, çalışmamız sadece makaleleri analiz konusu yapmış, Türkçe literatürdeki kitap, bildiri, tez ve diğer kaynaklar dışarıda bırakılmıştır. Bir alana ilişkin literatür o alanda yayımlanmış kitap, makale, bildiri, tez ve diğer kaynaklarla oluşur. Dolayısıyla, bir alana ilişkin yapılacak literatür incelemesinin tüm bu kaynakları içermesi beklenirdi. Öte yandan, çeşitli literatür incelemeleri, iletişim alanıyla ilgili literatürün büyük ölçüde kitap ve makalelere yapılan atıflarla geliştiğini, bildiri, tez ve diğer kaynaklara yönelik atıfların oldukça az olduğunu göstermektedir. Örneğin, Pasadeos, Renfro ve Hanily (1999), 1990-1995 yılları arasındaki tüm atıflarda kitaplara %39,9, makalelere %35,3 oranında atıf yapıldığını, bildiri, tez ve diğer kaynaklara ilişkin atıfların ise daha düşük oranlarda kaldığını belirtmektedir. Önceki çalışmamızda da (Atabek ve Şendur Atabek, 2010) benzer bulgular elde edilmiş ve atıflarda kitapların makalelere göre ön sırada yer aldığı, bildiri ve diğer kaynaklara atıfların ise çok az olduğu ortaya konmuştu. Bu açıdan, bir literatür incelemesi olarak çalışmamızın bildiri, tez ve diğer kaynakları dışarıda bırakmasından çok, alana ilişkin kitapları içermemesi bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

16 Türkiye'de 1992 yılında iletişim alanında eğitim veren mevcut yükseköğretim kurumları, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanunda yapılan değişikliklerle dönüştürülüp iletişim fakülteleri olarak kurulmasından hemen sonra, 1993 yılında ÜAK tarafından, üç bölümlü ve her bölümde dörder anabilim dalı içeren klasik bir akademik örgütlenme şeması oluşturulmuştur. Bunlar (gazetecilik bölümü) genel gazetecilik, basın ekonomisi ve işletmeciliği, basın yayın tekniği, bilişim; (radyo, televizyon, sinema bölümü) radyo televizyon, iletişim bilimleri, sinema, fotoğrafçılık; (halkla ilişkiler ve tanıtım bölümü) halkla ilişkiler, reklamcılık ve tanıtım, araştırma yöntemleri, kişilerarası iletişim anabilim dallarıdır (Atabek ve Şendur Atabek, 2014).

Çalışmamızın ikinci sınırlılığı kapsanan süreyle ilgilidir. Türkiye’de gazetecilik eğitiminin ve yayınlarının 1960’lı yıllardan itibaren gelişmeye başlaması nedeniyle, bu alana ilişkin tam bir literatür incelemesinin 1960’tan günümüze tüm kaynakları içermesi beklenirdi. Hatta genel olarak iletişim ve gazetecilikle ilgili çalışmaların bu tarihten çok daha öncelere gittiği de ileri sürülebilir¹⁷. Ancak, Türkiye’de iletişim eğitiminin başlangıcı 1960’lara gitmekle birlikte basın-yayın, gazetecilik ve halkla ilişkiler ve benzeri adlarla anılan iletişim yüksekokullarının fakülte şeklinde örgütlenmesi 1992 yılında gerçekleşmiştir. Yüksekokullar döneminde, nicel açıdan gelişkin bir literatür oluşmadığını ve asıl literatür gelişmesinin fakülte örgütlenmesiyle başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, çalışmamızın 1992 yılından itibaren yayımlanmış makaleleri kapsamı, süreye ilişkin sınırlılığını bir ölçüde giderebilecektir.

Üçüncü sınırlılık olarak, çalışmamızın bibliyometrik analizi hedeflemekle birlikte tam ve kapsamlı bir atıf analizi içermemesi gösterilebilir. Atıflar için, her bir makalede yapılan atıfların sayısı, dili ve kaynak türüne ilişkin veriler toplanmıştır. Atıf yapılan eserin adı, yazarı, yılı gibi diğer bibliyografik veriler çalışma dışında bırakılmıştır.

3. Bulgular

Çalışmada değerlendirilen toplam 2383 makaleden 558’i gazetecilik alanıyla ilgili makale olarak tanımlanmış ve analize alınmıştır. Bu makalelerin dergilere göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Gazetecilik Alanıyla İlgili Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı

Dergi Adı	Toplam Makale	Gazetecilik Makaleleri	%
Akdeniz İletişim	288	66	23
Galatasaray İleti-ş-im	154	38	24
Gazi İletişim	369	83	22
İstanbul İletişim	1025	247	24
Selçuk İletişim	547	124	23
Toplam	2383	558	23

Tablonun incelenmesinden de görüleceği gibi gazetecilik alanıyla ilgili en çok makale *İstanbul İletişim* dergisinde, en az makale ise *Galatasaray İleti-ş-im* dergisinde yayımlanmıştır. Gazetecilik alanında yayımlanmış makalelerin dergilere göre dağılımı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($X^2(4, N=558) = 250,19, p < 0.01$). Bu durumda, gazetecilik alanında yayımlanmış makalelerin büyük çoğunluğu (% 44,3) *İstanbul İletişim Dergisi*’nde yayımlanmıştır. Yayımlanmış toplam 558 makalenin oldukça az bir bölümü *Galatasaray İleti-ş-im* dergisindedir (% 6,8). 1992-2018 arasında

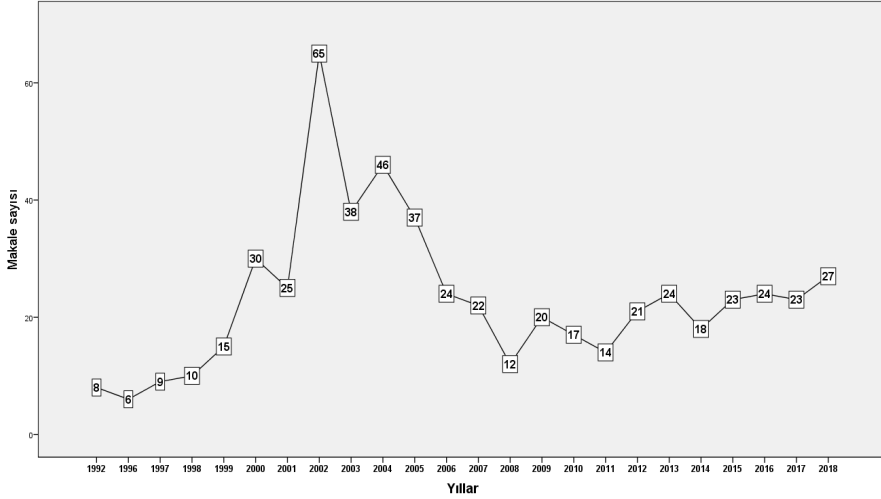
¹⁷ Örneğin, gazetecilik ve iletişim alanında ilk çalışmaları Ahmet Emin Yalman’ın 1914’de Columbia Üniversitesi’nde tamamladığı “The Development of Modern Turkey As Measured by Its Press” başlıklı doktora tez çalışmasına kadar getirebiliriz. Ayrıca İstanbul ve Ankara Üniversiteleri’nin edebiyat, tarih, sosyoloji, hukuk ve siyasal bilimler alanlarındaki dergilerinde de 1960’dan önce gazetecilik ve iletişim alanıyla ilgili makaleler yayımlanmıştır.

yayımlanmış tüm makalelerin %23’i gazetecilik alanıyla ilgili makalelerdir ve bu oran dergilere göre fazla değişmemektedir. İncelediğimiz beş derginin genel olarak iletişim alanına ilişkin dergiler olduğu düşünülürse %23’lük bir payın gazetecilik alanıyla ilgili makalelere ayrılmış olması olağandır. Ancak, bu oranın giderek azaldığı görülmektedir.

Tablo 2: Gazetecilik Alanıyla İlgili Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	1992-1998	1999-2005	2006-2012	2013-2018	Toplam
Makale Sayısı	33	256	130	139	558

Gazetecilik alanıyla ilgili makalelerin yıllara göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir. Makale sayılarının yedişer yıllık dönemler halinde sunulduğu tablodan da görüldüğü gibi, 1992-1998 döneminde yalnızca 33 makale varken bu sayı 1999-2005 döneminde büyük bir artışla 256’ya çıkmıştır. Bu artışta en olası etken, 1992-1998 döneminde sadece *İstanbul İletişim* dergisi yayımlanmaktayken, 1999-2005 döneminde diğer dört derginin de yayıma başlamasıdır. Ancak, 2006-2012 ve 2013-2018 dönemlerinde ise sırasıyla 130 ve 139’a düşmüştür. 2005 yılından sonra gazetecilikle ilgili makalelerin sayısındaki bu düşüş, makale sayılarının yıllara göre dağılımından da izlenebilmektedir. Makale sayısındaki yıllık değişim Grafik 1’de gösterilmiştir. Bu grafikten de görüleceği gibi, gazetecilik alanıyla ilgili makaleler 2000 yılından itibaren hızla artmış, ancak 2005 yılından itibaren azalarak yılda ortalama 20 makaleye düşmüştür. Daha önceki çalışmamızda (Atabek ve Şendur Atabek, 2010), halkla ilişkiler alanıyla ilgili makalelerin sayısının 1999’dan itibaren düzenli olarak her yıl bir miktar arttığını bulgulamıştık. Gazetecilik alanında 2005’den sonra ortaya çıkan azalmanın bir nedeni de iletişim alanlarındaki akademisyen sayısının yıllar itibarıyla artış göstermesine karşın, gazetecilik alanındaki akademisyen sayısının halkla ilişkiler alanındaki akademisyen sayısı kadar artmamasıdır. Halkla ilişkiler alanında akademisyen sayısındaki artış, yeni kurulan birçok vakıf üniversitesinde gazetecilik bölümü bulunmamasına ve hemen hemen tümünde halkla ilişkiler ve reklamcılık bölümlerinin açılmış olmasına bağlanabilir.

Grafik 1: Gazetecilik Alanındaki Makale Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Örnekleme giren makalelerin yazarlarının dağılımı Tablo 3'te gösterilmektedir. Gazetecilikle ilgili 558 makale toplam 679 yazar tarafından yazılmıştır. Tablo 3'te yalnızca 10 ve üzeri makale yayımlayan yazarlar listelenmiştir. Listedeki sayılar sadece birinci yazarları değil makalenin tüm yazarları dikkate alarak hesaplanmıştır. Öte yandan, bu listede ilk üç sıradaki yazarların tüm yayınlarını sadece kendi kurumlarınca çıkarılan dergide, *İstanbul İletişim* dergisinde yayımlamış olmaları dikkat çekicidir. Bu durum, özellikle 1990-1998 arası dönemde yayımlanan makalelerin yazarları için geçerlidir. Benzer durumu, *Selçuk İletişim* dergisinde makalesi yayımlanan yazarların önemli bir bölümünün (% 34) Selçuk Üniversitesi mensubu olduğu bulgusuyla Ulu ve Akdağ (2015) da saptamışlardır.

Tablo 3: En Çok Makale Yayımlayan Yazarlar Sıralaması

Yazar	N
Aslı Yapar Gönenç	16
Suat Gezgin	14
Murat Özgen	13
Erkan Yüksel	13
Atilla Girgin	11
Erdal Dağtaş	10

Tablo 4 yazarların çalıştığı kurumlara göre (20 yazar ve üzeri) dağılımını göstermektedir. Tablo 4'deki veriler sadece iletişim fakültesi mensubu yazarları değil, o üniversitenin tüm diğer fakülte ve bölümlerinin öğretim elemanlarını da içermektedir. Tablodaki sayısal veriler makale sayısına göre değil yazar sayısına göre düzenlenmiştir.

Tablo 4: Makale Yazarlarının Çalıştığı Kurumlara Göre Dağılımı

Kurum	N
İstanbul Üniversitesi	134
Gazi Üniversitesi	77
Anadolu Üniversitesi	70
Selçuk Üniversitesi	45
Ege Üniversitesi	41
Marmara Üniversitesi	32
Akdeniz Üniversitesi	24
Atatürk Üniversitesi	23
Ankara Üniversitesi	20

Yazarların unvanlara göre dağılımı Tablo 5’de göstermektedir. Tablo verileri makalelerde unvan bilgisine yer verilen 660 yazara göre hesaplanmıştır. Birinci yazar için unvanlara göre makale sayısı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($X^2(7, N=551) = 429,864, p < 0.01$). Bu tabloya göre en çok makale yayımı yardımcı doçentler (%33,3) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sonuç, hem daha önceki çalışmamızla (Atabek ve Şendur Atabek, 2010), hem de Ulu ve Akdağ’ın (2015) çalışmalarıyla aynı doğrultuda olup, akademik yaşamın ilk aşamalarında yükselme ve atama kriterlerinin giderek daha fazla önemsenmesine bağlanabilir. Akademik dergilerdeki gazetecilikle ilgili yayınların yarısından fazlası (% 59,2) yardımcı doçent ve araştırma görevlisi unvanlı akademisyenler tarafından yapılmaktadır. Profesörlerin yayın sayısındaki düşüklük dikkat çekmektedir. Ayrıca, akademik dergilerde sektör çalışanları vb. kişiler tarafından çok az sayıda (%1,3) makale yayımlandığı da görülmektedir. Bu ise, akademik dergilerde meslek mensuplarının yayınlarına çok az yer verilmekte olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Yazarların Unvanlarının Dağılımı

Unvan	N	%
Profesör	51	7,7
Doçent	82	12,4
Yrd. Doçent	220	33,3
Dr.	64	9,7
Arş. Gör.	171	25,9
Öğr. Gör.	35	5,3
Öğrenci	29	4,4
Sektör Çalışanı	1	0,2
Diğer	7	1,1
Toplam	660	100,0

Fen ve sağlık bilimlerindeki aksine sosyal bilimlerde çok yazarlı makale geleneği güçlü değildir. Tablo 6, gazetecilik alanındaki makalelerdeki yazar sayısı dağılımını göstermektedir. Tablodan da görüleceği gibi makalelerin büyük çoğunluğu (% 82,3) tek yazarlıdır. İki yazarlı makalelerin oranı % 15,7 olup üç ve dört yazarlı makalelerin toplam sayısı sadece 10'dur. Bu bulgular, daha önceki çalışmamızla (Atabek ve Şendur Atabek, 2010) olduğu gibi Ulu ve Akdağ'ın (2015) çalışmalarıyla da benzerlik göstermektedir. Ancak, üç ve dört yazarlı makalelerin tümü 2002 yılından sonra yazılmış makalelerdir. Bu durum, çok yazarlı makale olgusunun giderek yaygınlaşmakta olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan, birinci yazar olanların % 28,8'i araştırma görevlisi iken, bu oran ikinci yazarlar için % 35,8'e, üçüncü yazarlar için ise % 60'a çıkmaktadır. Bu durumda, çok yazarlı makalelerde yazar sırası çoğunlukla unvan sırasını izlemektedir. Yazar sıralamasında, akademik katkı oranları yerine unvanın temel alınması özellikle araştırma görevlilerince sıkça dile getirilen bir eleştiridir. Dergilerde yayımlanan makalelerde yazar sıralamasının gerçek katkı oranlarına göre yapılması gerektiğini hatırlatan Macfarlane (2017), üst unvanlıların daha çok birinci yazar olması durumunu, üniversitelerdeki güç ilişkilerinden kaynaklanan etik dışı bir sorun olarak nitelendirmektedir.

Tablo 6: Makale Başına Yazar Sayısı

Yazar sayısı	N	%
Tek yazarlı makale	460	82,3
İki yazarlı makale	88	15,7
Üç yazarlı makale	6	1
Dört yazarlı makale	4	0,8
Toplam	558	100

Çalışmamızda analiz edilen 558 makalenin ana konularına göre dağılımı Tablo 7'de gösterilmektedir. Görüldüğü gibi, makalelerin çoğu habercilik üzerinedir (%29,9). Öte yandan, makalelerin özlerinde (abstract) yer alan anahtar kelimeler, Tablo 7'deki konu dağılımıyla büyük ölçüde uyumludur. En çok kullanılan anahtar kelimeler; basın, medya, gazetecilik, haber, basın tarihi, yerel basın, televizyon haberciliği, internet, yeni medya, etik, ifade özgürlüğü, sansür, nesnellik, kamuoyu, baskı grubu, spor gazeteciliği kelimeleridir. Anahtar kelime olarak ayrıca, yöntemle ilgili çerçeveleme, söylem analizi, içerik analizi, alımlama kelimeleri de kullanılmıştır. Haber konusundaki çalışmaların önemli bir bölümünün haberin sunumu, haberde söylem ve temsil konuları üzerine olduğu gözlenmiştir.

Tablo 7: Makalelerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	N	%
Haber	177	31,7
Genel gazetecilik	121	21,7
Basın tarihi	65	11,6

İnternet gazeteciliği	52	9,3
Yerel basın	30	5,4
Basın ekonomisi ve işletmeciliği	29	5,2
TV haberciliği	18	3,2
Gazetecilik eğitimi	12	2,2
Diğer	54	9,7
Toplam	558	100,0

Aktaş ve Özdemir (2006), Türkçe halka ilişkiler literatüründeki çalışmalarda önemli ölçüde yöntem sorunları bulunduğunu belirtmişlerdir. Önceki çalışmamızda da (Atabek ve Şendur Atabek, 2010) aynı sorun bulgulanmıştı. Benzer şekilde bu çalışmamızda da Türkçe gazetecilik literatüründe yöntem sorunu olduğu gözlenmektedir. Gazetecilik alanıyla ilgili makalelerin ancak %58,8'inde belirli bir yöntem kullanıldığı, makalelerin büyük çoğunluğunun (%41,2) ise derleme/inceleme türü çalışmalar olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Halkla İlişkiler Makalelerinde Kullanılan Yöntem

Kullanılan Yöntem	N	%
Niceliksel	123	22,0
Niteliksel	141	25,3
Derleme/İnceleme	230	41,2
Tarihsel	53	9,5
Nitel-nicel birlikte	11	2,0
Toplam	558	100,0

Tablo 9 ise aynı sorunu bir başka açıdan göstermektedir. Makalelerin % 43,5'inde yöntem konusunda hiç bir bilgi verilmemiştir. Bu makalelerin büyük çoğunluğu İstanbul İletişim dergisinde yayımlanmıştır (%76,1). Herhangi bir yöntem bilgisinin belirtilmediği makalelerin önemli bir bölümü Tablo 8'deki derleme/inceleme kategorisinde kodladığımız makalelerdir. Tablo 9, yazarlarca makale içinde belirtilen ve en çok kullanılan beş yöntemin sırasıyla içerik analizi (%16,3), söylem analizi (%8,3), anket/soru kağıdı ile verilerin toplandığı görgül çalışmalar (%4,8), derinlemesine mülakat (%2,6) ve çerçeveleme analizi (%1,6) olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Kullanılan Yöntemin Adı

Yöntem	N	%
Belirli bir yöntemi yok	243	43,5
İçerik analizi	91	16,3
Söylem analizi	46	8,3
Anket/soru kağıdı ile görgül çalışma	27	4,8

Derinlemesine mülakat	13	2,6
Çerçeveleme analizi	9	1,6

Tablo 10'da dergilere göre kullanılan yöntemlerin dağılımı gösterilmektedir. Bu tablodan anlaşıldığı gibi, genellikle yöntem konusunda hiç bir bilgi bulunmayan derleme/inceleme türü makaleler oransal olarak daha çok *İstanbul İletişim* dergisinde yayımlanmıştır (% 64,0). *Selçuk İletişim* dergisi ise en çok nicel yöntemlere dayalı makale yayımlayan dergidir (% 41,9).

Tablo 10. Kullanılan Yöntemlerin Dergilere Göre Dağılımı

Dergi	Niceliksel %	Niteliksel %	Derleme-İnceleme %	Tarihsel %	Nitel-Nicel birlikte %
Akdeniz İletişim	19,7	54,5	16,7	1,5	7,6
Galatasaray İletişim	21,1	60,5	10,5	5,3	2,6
İletişim: Kuram ve Ar.	27,7	31,3	25,3	12,0	3,6
İstanbul İletişim	10,9	10,5	64,0	14,2	0,4
Selçuk İletişim	41,9	24,2	29,0	4,0	0,8

Analiz edilen makalelerin büyük çoğunluğu Türkçe (%92,3) yazılmış makalelerdir. Makalelerin yazıldığı diğer dillerin oranı ise şöyledir: İngilizce % 6,3, Fransızca % 1,3 ve Almanca % 0,2. Bu bulgular, hem daha önceki çalışmamızla (Atabek ve Şendur Atabek, 2010), hem de Ulu ve Akdağ'ın (2015) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Oran olarak en çok yabancı dilde makale *Galatasaray İletişim* dergisinde yayımlanmıştır (% 19,1). Tüm dergilerde genellikle Türkçe ve İngilizce, *Galatasaray İletişim* dergisinde ise Türkçe, İngilizce ve Fransızca öz (abstract) bulunmaktadır.

Makalelerin ortalama sayfa sayısı 17 olup en az sayfa sayısı 4, en çok sayfa sayısı ise 58'dir. Makalelerin ortalama sayfa sayılarının dergilere göre farklılığı Tablo 11'de gösterilmiştir. Buna göre en kısa makaleler *İstanbul İletişim*, en uzun makaleler ise *İletişim: Kuram ve Araştırma* dergisinde yayımlanmıştır. *Selçuk İletişim* dergisinde makalelerin sayfa sayısının görece az olmasının bir nedeni, derginin boyutlarının diğerlerine göre daha büyük olmasıdır.

Tablo 11: Makalelerin Ortalama Sayfa Sayılarının Dergilere Göre Dağılımı

Dergi	Ortalama Sayfa Sayısı
Akdeniz İletişim	23
Galatasaray İletişim	24
İletişim: Kuram ve Araştırma	23
İstanbul İletişim	13
Selçuk İletişim	15
Toplam ortalama	17

Çalışmamızda ayrıca, makalelerde yapılan atıflara ilişkin de bir analiz yapılmıştır. Ancak, bu tam bir atıf analizi olmayıp atıfların yalnızca bazı temel özelliklerini saptamaya yöneliktir. Makalelerin kaynaklar listesinde ortalama 23 kaynak bulunmaktadır. En çok kaynak kullanan makalede toplam 110 kaynak kullanılmıştır. Daha önceki çalışmamız (Atabek ve Şendur Atabek, 2010) ile Ulu ve Akdağ'ın (2015) çalışmalarında bulguların kaynak ortalamaları da bu değerlere yakındır. Hiç kaynak kullanılmadan yazılmış toplam 15 makale vardır ve bunların 13'ü İstanbul İletişim dergisinde yayımlanmıştır. En düşük kaynak sayısı ortalaması *İstanbul İletişim* dergisindedir (M=14). En yüksek kaynak sayısı ortalaması ise *Galatasaray İleti-ş-im* dergisindedir (M=32). Tablo 12'de görüldüğü gibi makale başına ortalama 16 Türkçe ve 15 yabancı dilde kaynak kullanılmaktadır. Dolayısıyla Türkçe kaynak kullanımı yabancı dilde kaynak kullanımına göre biraz daha fazladır. Yabancı dildeki kaynakların büyük bir bölümü İngilizcedir. Bu durumun, genel olarak iletişim alanının Anglo-Amerikan ağırlıklı bir alan olmasından ve Türkiye'de akademisyenlerin yabancı dil olarak en çok İngilizceyi bilmelerinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Tablo 12: Makale Başına Kullanılan Kaynakların Dil Türüne Göre Ortalamaları

Kaynak Türü	Ortalama
Türk Yazarlı Türkçe Kaynak	11,56
Türkçe Yabancı Yazarlı Kaynak	4,06
Yabancı Dilde Türk Yazarlı Kaynak	3,50
Yabancı Dilde Yabancı Yazarlı Kaynak	11,49

Türlerine göre kullanılan kaynakların ortalamaları Tablo 13'de gösterilmiştir. Tablodan da görüleceği gibi en çok kitaplar kaynak olarak kullanılmaktadır. Bunu 11,26 ortalama ile makaleler, 5,25 ortalama ile internet kaynakları izlemektedir. Tez ve bildirilerin kaynak olarak kullanımı oldukça azdır. Benzer bulgular Çetin, Yaşın ve Sönmez (2016) ile Yaşın (2015) tarafından yapılan çalışmalarda da saptanmıştır. Halkla ilişkiler literatürüne ilişkin çalışmamızdaki (Atabek ve Şendur Atabek, 2010) bulgulardan farklı olarak, gazetecilik alanındaki makalelerde sıkça gazete ve internet haberlerine referans verildiği görülmektedir (M=16,53); bu nedenle bu çalışmamızda "gazete-internet haberi" kategorisi "diğer" kategorisinden ayrı olarak kodlanmıştır. Makalelerde internet kaynaklarını kullanma oranının 2000'li yıllardan itibaren arttığı gözlenmiştir.

Tablo 13: Türlerine Göre Makale Başına Kullanılan Kaynak Ortalamaları

Kaynak	Ortalama
Kitap	11,28
Makale	11,26
Bildiri	1,57
Tez	2,11
İnternet Kaynağı	5,28

Gazete-internet haberi	16,53
Diğer	5,87

Bu bulguların dışında, ele alınan 558 makale üzerinden bazı başka değerlendirmeler de yapmak olanaklıdır. Bu makaleler arasında radyo haberciliği konusunun nerdeyse hiç ele alınmamış olması dikkat çekicidir. İletişim fakültelerinde bir bölümün adı *Radyo, Televizyon ve Sinema* olmasına karşın radyo konusunda çalışan akademisyen sayısı çok azdır. Benzer şekilde, dergi yayıncılığı konusunun da oldukça az çalışılan bir konu olduğu görülmektedir. Bunların dışında, son yıllarda yöntem çeşitliliği bakımından gelişmeler olduğu ve özellikle etnografi gibi nitel yöntemlerin kullanımda artış olduğu da gözlenmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye’de yayımlanan beş akademik dergide gazetecilik alanında yayımlanmış 558 makalenin analizinin yapıldığı bu çalışmada, Türkçe gazetecilik literatürünün genel bir görünümü ortaya konmaya çalışılmıştır. ULAKBİM veri tabanında endekslenen ve son yıllarda düzenli olarak yayımlanan beş dergi (*Akdeniz İletişim, İleti-ş-im, İletişim: Kuram ve Araştırma, İstanbul İletişim ve Selçuk İletişim*) örnekleme alınmış olup bu dergilerde yayımlanan toplam 2383 makaleden 558’inin gazetecilik alanıyla ilgili olduğu belirlenerek kodlama yapılmıştır. Bu bağlamda, “Türkiye’de gazetecilik literatürünün genel bibliyometrik özellikleri nedir?” ve “Türkiye’de gazetecilik literatürünün genel bibliyometrik özellikleri 1992-2018 yılları arasında nasıl değişmiştir?” şeklindeki iki araştırma sorumuza yanıt aranması amaçlanmıştır.

Yöntem bölümünde de değindiğimiz gibi araştırmamızın literatürü oluşturan kaynaklardan sadece makaleleri ele alması, tarihsel olarak kapsamın 1992 yılından itibaren başlatılması ve bibliyometrik analiz unsurlarının tümünün içerilmemesi şeklindeki üç sınırlılığının aşılması şüphesiz yeni çalışmaları gerektirmektedir. Akademik literatürün temel unsurları olan kitapların, tezlerin ve bildirilerin de içerildiği bir çalışmanın daha ayrıntılı sonuçlar vereceği açıktır. Bu durumda, özellikle kitaplar açısından kapsamın daha önceki tarihlere uzatılması olanaklı olacaktır. Ayrıca atıflar konusunda, atıf yapanlar ve yapılanlar arasında ortaya çıkacak kişisel ve kurumsal ağların saptanması ve analizi büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda akademik gündemde önem kazanan ilişkisel yaklaşımların gazetecilik literatürü açısından da uygulanabilmesinin heyecan verici olduğunu düşünüyoruz. Türkiye’deki iletişim akademisyenlerinin oluşturduğu ağların saptanması ve analizi konularının, yeni kuşak akademisyenlerin araştırma gündemlerinde yer bulacağını umuyoruz.

Çalışmamızda ele alınan 558 makalenin yarısından çoğunun ana konusu haber ve genel gazeteciliktir. En çok kullanılan yöntemler olarak içerik ve söylem analizi yöntemleri öne çıkmaktadır. Gazetecilik alanındaki akademisyenlerin büyük çoğunluğu tek ve iki yazarlı olarak makalelerini yayımlamışlardır, üç ve dört yazarlı makaleler çok az sayıdadır. Makalelerin büyük çoğunluğu yardımcı doçent ve araştırma görevlisi unvanlı

akademisyenler tarafından yayımlanmıştır. Makaleler çoğunlukla akademisyenlerin kendi çalıştıkları kurumlar tarafından yayımlanan dergilerde yayımlanmışlardır, ancak bu durum giderek değişmektedir. Türkçe kaynaklara yapılan atıf, yabancı kaynaklara yapılan atıftan daha fazladır, ancak bu durum da son yıllarda değişmektedir. En çok atıf yapılan kaynak türleri kitap ve makalelerdir ve internet kaynaklarına atıf son yıllarda artmıştır.

Alanla ilgili en çok makalenin *İstanbul İletişim* dergisinde yayımlanması, alanla ilgili en çok yayın yapan üç yazarın kurumunun İstanbul Üniversitesi olması ve alanla ilgili en çok yayın yapılan kurumun yine İstanbul Üniversitesi olması, Türkiye’de gazetecilik alanındaki akademik kurumlar arasında İstanbul Üniversitesi’nin belirli bir ağırlığı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Türkiye’de ilk gazetecilik eğitiminin İstanbul Üniversitesi’nde başlamış olması bu yorumu destekler niteliktedir. Ancak, özellikle ilk yıllarda bu dergide yayımlanan makalelerin niteliği konusunda önemli sorunlar bulunmaktadır. Çok sayıda makalede hiç bir kaynağa referans verilmemiş olması, makalelerin akademik niteliği bakımından olumsuz bir göstergedir. Öte yandan, *İstanbul İletişim* dergisinde, özellikle 2000 yılına kadar olan dönemde, makale başına referans verilen kaynak sayısı oldukça düşüktür. Ayrıca, en çok makale yayımlayan ilk üç sıradaki yazarlar İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi mensubu olup incelediğimiz beş dergiden sadece bu dergide yayın yapmışlardır. Benzer şekilde, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi mensuplarının bu dergide yayın yapma oranları diğer dergilere göre çok yüksektir. Bu bulgular, derginin yayın kıstasları açısından sorunlu bir durumun göstergesi olarak yorumlanabilir. Ancak, bu olumsuz durum özellikle son yıllarda değişmiş, bu dergi yöntem, yazar çeşitliliği ve atıflar açısından çok daha nitelikli makaleler yayımlamaya başlamıştır.

Öte yandan, birçok makalede nicel ya da nitel her hangi bir yöntemin kullanılmamış olması, hatta birçoğunda yöntemden hiç söz edilmemesi, makalelerin genel niteliklerinin yüksek olduğunu söylememizi güçleştirmektedir. Ancak, son yıllarda yapılan yayınlarda, yöntem konusunun önemsendiği, referans verilen kaynak sayılarında artış bulunduğu, ortak yazarlı çalışmaların yaygınlaştığı ve akademik metin yazma kurallarına daha çok uyulduğu gözlenmektedir. Bu ise, gazetecilik alanına ilişkin daha gelişmiş ve düzeyli bir Türkçe literatürün oluşma potansiyelinin bulunduğuna işaret etmektedir. Tüm bu değerlendirmeler göstermektedir ki, son yıllarda Türkiye’deki iletişim alanındaki dergilerde akademik metin yazma kurallarına uyma, yöntem, araştırma tasarımı, yazar çeşitliliği ve atıflar gibi bakımlardan önemli gelişmeler olmuştur. Bu ise, genç ve üretken yeni akademisyenler kuşağının Türkçe gazetecilik literatürünün kalitesini yakın gelecekte daha da iyileştireceği yönündeki öngörümüzün başlıca nedenidir.

Kaynakça

Aktaş, Melike ve Özdemir, Pınar (2006). “Disiplinler arası bir alan olarak halkla ilişkiler: Türkiye’deki akademik çalışmalar üzerine niteliksel bir inceleme”. II. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu, Kocaeli Üniversitesi.

Alemdar, Korkmaz (1981). “Cumhuriyet Döneminde Gazetecilik Eğitimi Konusunda İlk

- Girişimler". İletişim, AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu, Sayı 3, ss. 1-7.
- Atabek, Ümit (2007). "Türkiye'de Hakemlik Süreci ve Sorunları: İletişim Alanındaki Dergiler Üzerine Bir Değerlendirme". 2. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı, Ulakbim-Tübitak, Ankara, 13-14 Aralık.
- Atabek, Ümit ve Şendur Atabek, Gülseren (2010). "Halkla İlişkiler Literatürü: 1999-2008 Yılları Arasında Yayımlanmış Türkçe Makaleler Üzerine Bir İnceleme". Uluslararası Halkla İlişkiler Sempozyumu (KKTC) Bildiriler Kitabı. Cilt 1.
- Atabek, Ümit ve Şendur Atabek, Gülseren (2014). "İletişim Eğitiminde Farklı Perspektifler: Öğrenciler, Akademisyenler ve Meslek Mensuplarının İletişim Eğitimi Hakkındaki Tutumları". İletişim Araştırma ve Kuram, 38, ss. 148-163.
- Barker, L., Hall, R., Roach, D., & Underberg, L. (1979). "An investigation of quantity of articles produced in the communication discipline by institutions: 1970 through 1978 - Part I". ACA Bulletin, 30, ss. 18-22.
- Barker, L., Hall, R., Roach, D., & Underberg, L. (1980). "An investigation of articles produced in the communication discipline by institution: A journal by journal, year by year analysis - Part II". ACA Bulletin, 34, ss. 37-48.
- Barker, L., Hall, R., Roach, D., & Underberg, L. (1981). "An investigation of articles produced in the communication discipline: An institutional analysis on the basis of highest degree conferred - Part III". ACA Bulletin, 37, ss. 34-39.
- Becerikli, Sema (2013). "Türkiye'de Sağlık İletişimi Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi: Eleştirel Bir Bakış". Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 12(2), ss. 25-36.
- Burroughs, N. F., Christophel, D., Ady, J. C., & McGreal, E. A. (1989). "Top published authors in communication studies 1915-1985". ACA Bulletin, 67, ss. 37-45.
- Cho S. (2009). "Productive Authors and Programs in Public Relations Literature from 1996 to 2003". Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, New York City.
- Cooper P.J., Stewart L.P. ve Friedley S.A. (1989). "Twenty years of research by and about women in major communication journals". ACA Bulletin, 16, ss. 46-61.
- Cushion S. (2008). "Truly International". Journalism Practice. 2(2), ss. 280-293.
- Çetin, Muharrem, Yaşın, Cem, ve Sönmez Büşra (2016). "Türkiye'de Halkla İlişkiler Alanındaki Doktora Tezleri Üzerinden Alanda Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi". İletişim: Kuram ve Araştırma Dergisi. Sayı: 43, ss. 240-262.
- De Bellis N. (2009). "Bibliometrics and Citation Analysis From the Science Citation Index to Cybermetrics". The Scarecrow Press. Lanham, Maryland.
- Dursun, Çiler (2004). "Türkiye'de Haber ve Habercilik Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirilmesi (1980-2003)". Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi içinde, Der. Çiler Dursun. Ankara: Elips, ss. 89-147.
- Erdoğan, İrfan (2009). "İletişim Araştırmalarının Geleceği". Türkiye'de Kitle İletişimi: Dün, Bugün

Yarın içinde, Der. Korkmaz Alemdar, ss. 780-811.

İnceoğlu, Çağrı (2014a). "Türkiye'de Akademik Sinema Yazınının On Yılı (2002-2011) Bibliyometrik Bir Analiz". Selçuk İletişim, 8 (3), ss. 182-200.

İnceoğlu, Çağrı (2014b). "Türkiye'de Sinemayı Konu Alan Doktora Tezleri Üzerine Bibliyometrik Bir Çözümleme". Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, 21, ss. 31-50.

İnuşur, Nuri (1988). Türk Basınında İz Bırakanlar. İstanbul: Der Yayınları.

İrvan, Süleyman (2005). "Gazetecilik Çalışmalarında Temel Yönelimler". Türkiye'de İletişim Araştırmaları Sempozyumu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi. Ankara.

Karakaya Satir Ç., Erendag Sumer F., Icil Tuncer A., Hostut S. & Cabuk D. (2011). An Analysis of Turkish Public Relations Textbooks from 1960 to 2010. *GMJ: Mediterranean Edition*, 6(2), ss. 15-22.

Knobloch-Westerwick S. and Carroll J. Glynn C.J. (2013). "The Matilda Effect-Role Congruity Effects on Scholarly Communication: A Citation Analysis of Communication Research and Journal of Communication Articles". *Communication Research*. 40(1), ss. 3-26.

Kothari, C.R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques*. New Age International, New Delhi.

Macfarlane B. (2017). "The ethics of multiple authorship: power, performativity and the gift economy". *Studies in Higher Education*. 42(7), ss. 1194-1210.

Morton, L. P., & Lin, L. Y. (1995). "Content and citation analyses of Public Relations Review". *Public Relations Review*, 21 (4), ss. 337-349.

Okay, Aydemir ve Okay, Ayla (2008a). "Undergraduate and Graduate Public Relations Education in Turkey: A Quantitative Study of Dissertations Contributions to Public relations Field (1984-2007)", *Selçuk İletişim*, 5 (2), ss. 1-14..

Okay, Aydemir ve Okay, Ayla (2008b). "MA and doctoral public relations research in Turkey (1984-2007): A quantitative study of dissertations contribution to public relations field". *Public Relations Review*. 34 (2008), ss. 312-314.

Onaran, Oğuz (1983). *Türkçe Sinema Yazıları Kaynakçası, 1960 - 1984*. Ekonomik ve Sosyal Dokümantasyon ve Araştırma, Ankara.

Özdemir Pınar, Uçak, Pınar ve Aktaş, Melike (2005). "1975'ten Günümüze Halkla İlişkiler Alanındaki Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi". Türkiye'de İletişim Araştırmaları Sempozyumu, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi. Ankara.

Öztürk, Ruken (2013). "Türkiye Sinema Literatüründen Kadınlara Bakmak". AÜ-KASAUM. <http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/02/S.-Ruken-%C3%96zt%C3%BCrk-T%C3%BCrkiye-Sinema-Literat%C3%BCr%C3%BCnden-Kad%C4%B1nlara-Bakmak.pdf>. Erişim tarihi: 11 Ocak 2019.

Pasadeos Y. ve Renfro R.B. (1992). "A Bibliometric Analysis of Public Relations Research". *Journal of Public Relations Research*, (4/3), ss. 167-187.

Pasadeos Y., Renfro R.B. ve Hanily M.L. (1999). "Influential Authors and Works of the

Public Relations Scholarly Literature: A Network of Recent Research". *Journal of Public Relations Research*, (11/1), ss. 29-55.

Schramm W. (1957). "Twenty years of journalism research". *Public Opinion Quarterly*. 21(1), ss. 91-107.

Stephen T. Ve Geel R. (2007). "Normative Publication Productivity of Communication Scholars at Selected Career Milestones". *Human Communication Research*. (33), ss. 103-118.

Şendur Atabek, Gülseren (1999). "Türkçe Siyasal İletişim Kaynakçası". *İletişim*. 3, Yaz, ss. 38-64.

Tokgöz, Oya (2003). "Türkiye'de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirmesi". *Kültür ve İletişim*. 6(1), ss. 9-32.

Tokgöz, Oya (2006). "Türkiye'de İletişim Araştırmalarında İletişim Eğitiminin Rolü ve Önemi". *Küresel İletişim Dergisi*. (1), ss. 1-12.

Tokgöz, Oya (2014). "Türkiye'de İletişim Araştırmaları İçinde 1970'li Yıllarda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde Yapılan İletişim Konusundaki Doktora Tezlerinin Rolü ve Konumu". *İLEF Dergi*. Bahar (1), ss. 115-142.

Ulu S. ve Akdağ M. (2015). "Dergilerde Yayınlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili: Selçuk İletişim Örneği". *Selçuk İletişim*. 9(1), ss. 5-21.

Üsdiken B. ve Pasadeos. Y. (1995). "Organizational analysis in North America and Europe: A comparison of co-citation networks". *Organization Studies*. 16(3), ss. 503-526.

Varlık, Bülent (1981). *Türkiye Basın-Yayın Tarihi Kaynakçası*. AİTİA yayını no: 153.

Walker A. (1988). "The public relations literature: A narrative of what's been published by and about the profession, 1922-1988". *Public Relations Quarterly*. Summer, 33(2), ss. 27-31.

Yaşın, Cem (2015). "Türkiye'de Gazetecilik Eğitiminin Bilginin Gelişimi Temelinde Çözümlemesi". *İletişim: Kuram ve Araştırma Dergisi*. Sayı: 41, ss. 39-63.

Yıldırım A. ve Şimşek H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitabevi.

Yılmaz R.A. ve Uzoğlu S. (2003). "An analysis of thesis and dissertations on advertising and public relations in Turkey", 1th International Symposium Communication in the Millennium A Dialogue between Turkish and American Scholars, University of Texas at Austin, Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi. Austin.